

ABONAMENTUL ANUAL:

PENTRU INVĂȚĂTORI	50 Lei
PENTRU ALȚI INTELLECTUALI ȘI SOCIETĂȚI	80 Lei
UN NUMĂR	3 Lei

APARE LA 1 ȘI 15 A FIECĂREI LUNI, CU EXCEPȚIA LUNILOR DE VACANȚĂ, SUB CONDUCEREA UNUI COMITET DE REDACȚIE

REDACTOR:
ANDREI PORA

ADMINISTRATOR:
GEORGE STELEA

COLABORATORI:

Gavril Almășan	Nicolae Janul
Petru Bizerea	George Lipovanu
Stefan Bota	Constantin Iencica
Ilie Brad	Deomid Bedelean
Petru Bura	Pavel Jumanca
Constantin Baicu	Macedon Linul
Ananie Boldor	Emil Mureșan
Teodor Bucurescu	Ioan Modroiu
Ludovic Cioban	Ioan Moldovan
Nicolae Cristea	Ioan Mango
George Codrea	George Neamțiu
Grațian Capătă	Simion Oros
Toma Cocișiu	Mihail Ogorean
Nicolae Crețu	Petru Olariu
Nicolae Comanici	Candid Popa
Ștefan Dragulescu	Ioan Pavel
George Dragoescu	Emil Pocola
Izidor Dopp	Ștefan Popovici
Emil Drăgan	Octavian Pop
Ioan Deleanu	Eugen Popescu
Andreiu Grecu	Dariu Pop
Pavel Dârlea	Aurel Pinteă
Nicolae Firu	Alexandru Roja
George Dragoș	Ioan Roman
Iuliu Groșorean	Petru Savi
Mihail Hurducaciu	Traian Șuteu
Vasile Idu	Petru Vancu

Onisim Sasu
Marian Sasu
Iosif Stanca
George Ugliș
Iosif Velcean

Drepturi și datorințe...

O rază de bucurie se pare, că se strecoară, blând și domol în sufletul fiecărui învățător român. Deodată cu scoborârea din seninul cerurilor a dumnezeescului glas ingeresc, care vestește: „*pe pământ pace, între oameni bunăvoire*“, — se scoboară și în sufletele noastre, ale învățătorilor, o șoptă dulce, care aprinde tainic candela nădejzii și bucuriei, făcând să se lumineze întreg cuprinsul ființei noastre, de intrezărirea unui mândru viitor.

Inimile noastre tresaltă, când sub lumina ochilor noștri vedem, cum răsar din sânul societății, pentru fericirea căreia ne închinăm puterile, suflete mari, înțeleghitoare, cari prin fapte și gesturi confirmă și verifică adevărurile de mult formulate și cristalizate, că învățătorul este factorul primordial, care statornicește temeiul tare și sănătos, pe care se poate clădi viitorul unui popor și înțelegând aceasta, caută a da acestor lucrători toată sollicitudinea, pentru a îndulci viața lor și a-i întări în nădejile lor.

După îndelungate demersuri, cari nu odată cereau jertfirea de sine, chestiunea moștenirii noastre dela prigonitorii de ieri, ia o formă hotărâtă, primește o soluție de mult așteptată, recunoscându-se din partea celor mai înalte foruri, că aceasta moștenire nu poate purta nici în noua situațiune politică decât acelaș rost și acelaș nume: „*Casa Învățătorilor*“. Prin actul Ministerului central din București, se dă sancțiune definitivă propunerii Secretariatului de Instrucțiune

din Cluj, restituindu-se aceasta clădire corpului didactic din învățământul poporal, pentru ca acesta să organizeze un cămin, în care să fie întreținuți băeții învățătorilor români, cari vor căuta să-și îmbogățească capitalul lor moral și intelectual la înaltele școli din Cluj. Problema creșterii băeților noștri în sanctuarele culturii și științei, este astfel definitiv rezolvită. Învățătorii noștri vor avea sarcina să se îngrijască, ca fii lor să primească o educațiune morală și intelectuală corespunzătoare, pentru a trece cu bună conduită, clasele liceelor românești, cari se ridică falnic în toate centrele. De întreținerea lor, în continuarea studiilor, la facultățile Universității din Cluj, nu se vor mai îngriji numai ei, ci aceasta grea sarcină de părinte să descarcă pe noi toți, pe colectivitatea ce o alcătuim, căci fiecare învățător român, va contribui cu cotizația ce-i revine, pentru ca să întreținem pe toți băeții învățătorilor cu bună purtare, în acest pompos edificiu — care își deschide porțile pentru o operă de caritate, care va rămâne ca o mărturie a vremurilor, menită a talmăci sentimentele de colegialitate și dragoste de frate, ce caracterizează pe umilii învățători ai satelor noastre.

Stăpâniți de aceste frumoase perspective ale unui frumos viitor ce ne așteaptă, înțelegem să nu ne mărginim la bucuria noastră personală, la binele individual ce-l putem ajunge, ci înțelegem să ne bucurăm la cugetul, că această instituțiune va face

cu puțință, prin rosturile ei, ca să se ridice și formeze din băeții de învățatori, cari trăesc în imediată apropiere a poporului nostru dela țară, pe care au ocaziune să-l cunoască și înțeleagă, tot atâtea elemente cu largi vederi democratice, cari ajungând prin pregătirea înaltă ce le va da Universitatea noastră, în poziții și înalte roluri în vieța de stat, vor ști prețui acest popor, se vor ști însufleți pentru frumoasele principii ale unei democrații adevărate, îmbrățișând cu toată ardoarea sufletului lor, acele reforme sociale, bine determinate, cari au să creeze în statul nostru o situațiune armonică, în care fiecare individ să preamărească triumful binelui, ordinii, dreptății și fericirii.

Învățătorimea română aducând prino-

sul său de mulțumită și recunoștință pentru gestul înțelegător și hotărît, în locul prim Dlui P. P. Negulescu, Ministrul Instrucției din București, bărbatului cu vederi largi și inima plină de bunăvoință pentru acești semănători în agrul neamului românesc și tot atât de profunde mulțumite Dlui Dr. Octavian Prie, Secretarul general al Instrucției din Ardeal, care a îmbrățișat cu cea mai caldă dragoste această chestiune de vieță a învățătorilor transvăneni, aceasta învățătorime va ști să facă vrednică de înalta încredere ce i-a dat, și după recunoașterea drepturilor cari le-a reclamat, va ști să înțeleagă că sunt și datorințele, ce le are către școala noastră, către neamul nostru și către țara noastră, care ne ocrotește.

A. Por.

„Casa Invățătorilor“ din Cluj.

(Urmare).

Voind a face cunoscută aceasta mare chestiune și Ministerului Instrucțiunii din București, am înaintat în ziua de 2 Octombrie acestui Minister un memoriu de următorul cuprins:

Domnule Ministru!

Biroul Asociației Invățătorilor din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș întrunit în ședința ținută în Cluj la 1 Oct. a. c. a hotărît a prezenta înaintea DVoastre următorul Memoriu:

Prin preluarea imperiului în Transilvania de către poporul românesc am ajuns în situația a prelua și un număr considerabil de instituții cu caracter filantropic, cari fie că erau ridicate de societăți, fie de fostul stat ungar, aveau menținerea să servească în cadrele și după concepțiile statului de atunci, interesele profesionale ale diferitelor organizații și branșe sociale.

Una din acestea multe instituțiuni a fost și „Casa Invățătorilor“ din Cluj, pe care învățătorii maghiari din fosta Ungarie au ridicat-o cu concursul eficace al guvernului maghiar, pentru a servi drept cămin pentru băeții de învățatori, cari urmau studiile la Universitatea din Cluj.

Avem cu miile cazuri când învățatori români din aceasta mult încercată parte a țării noastre de astăzi, sub presiunea organelor de control și administrative ungurești, au trebuit să între membrii fondului „Eötvös“ care întreținea aceasta instituție, plătind cotizațiile în curs de mai mulți

ani. Și până când toate instituțiile cu caracter filantropic, prin preluarea imperiului de către poporul românesc, au trecut în baza de drept tradiție în folosința și administrarea organizațiilor și breslelor române, singura aceasta instituție „Casa Invățătorilor“ din Cluj a primit altă destinație anexându-se Universității din Cluj.

Aceasta hotărîre a fost adusă de fostul D. în ședința din 4 Febr. a. c., deși învățătorimea română de dincoace de munți și-a revendicat dreptul asupra acestei instituțiuni prin Memoriul prezentat Resortului de Culte și Instrucțiune în ziua de 18 Dec. 1919.

Domnule Ministru! Orice stat, este chemat ca prin organele sale supreme să vegheze la ordinea publică, la respectarea intereselor tuturor claselor sociale cari îl alcătuiesc, împărțind dreptatea indivizilor ca și colectivităților, pentru a crea o situațiune echilibrată și armonică.

Socotim dar că și statul român cu suveranitatea ce poșede, are dreptul și chiar datoria vegheea ca interesele juste ale învățătorilor români să fie respectate de către oricine, căci doară noi, învățătorii români, gârboviți de suferințele unui mileniu, vom fi contribuit cu ceva la făurirea acestor zile mărețe, rămânând la posturile noastre de onoare și glorie națională în ciuda tuturor atacurilor foștilor stăpâni.

Avem în urmare tot dreptul să credem Domnule Ministru că s'a comis un act de adâncă nedreptate atunci, când aceasta instituție, c

purta pe frontispiciul ei frumoasele cuvinte „Casa învățătorilor“ a fost răpită în mod violent dela învățători, cari în Congresul ținut în zilele 1, 2 și 3 August a. c. s'au oferit a întreținea cu propriile lor puteri aceasta instituție; ușurând în chipul acesta situația financiară a statului nostru și așa prea împovorat.

Având în vedere toate acestea considerațiuni, având în vedere că luarea acestei case, constituie un titlu, care a produs legitime nemulțămiri în rândurile învățătorilor.

Având în vedere, că aceasta instituțiune răspunde unei necesități morale, de prestigiu și materiale a învățătorimei, întru cât ea face posibilă întreținerea băeților de învățători cu modeste retribuțiuni la Universitatea din Cluj.

Având în vedere că de aceasta casă depinde consolidarea organizației noastre, precumși existența unei reviste pedagogice, care se află în anul al II-lea al misiunii sale.

Având în vedere că voim a face din aceasta casă o puternică citadelă, dela care să pornească toată mișcarea de bună și sănătoasă îndrumare a învățământului primar și al învățătorilor, cari doresc să încadreze în rosturile lor și pe frații din vechiul Regat cu cari dorim să ne unificăm în cel mai scurt timp.

Având în vedere că numai o continuitate de drept, fără nici o alterare a acestei instituții ar putea aduce cu sine dreptul de a obține capitalul proporțional, care să află în bani gata ca și în hârtii de valoare în Budapesta, cu ocazia lichidării.

Vă rugăm Domnule Ministru să binevoiți a dispune anularea hotărârei fondului Con. D. prin care s'a schimbat destinația acestei instituțiuni și a dispune predarea ei fondului „George Lazar al învățătorilor români“ reintregând astfel corpul învățătoresc în toate drepturile legale moștenite, prin cari v'ați asigurat pentru totdeauna stima și recunoștința alor 4000 de învățători transilvăneni.

Primiți Domnule Ministru etc.

*

Înainte de a procedea acum la arătarea drepturilor noastre asupra acestei case, din punct de vedere juridic, ținem de indispensabil a arăta și aceea, că afară de aceasta casă din Cluj, pe teritoriul aparținut la fosta Ungarie și anexat la România, mai există trei „Case ale învățătorilor“ una în Satu Mare, una în Arad și altă în Timișoara. Deosebirea între aceste 3 case și aceasta din Cluj este, că până când „Casa învățătorilor“ din Cluj era condusă de fondul „Eötvös“ al învățătorilor, cele 3 case din centrele pomenite, erau conduse de Asociația învățătorilor, secțiile județelor respective, având deci aceste un caracter mai local.

După preluarea imperiului, de îndată după constituirea Asociației învățătorilor români, din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș în con-

gresul dela Sibiiu, (24 Febr. 1919) secțiile acestei Asociațiuni, din județele Satu-mare, Timiș, și Arad au devenit în bază de drept ereditar, moștenitorii acestor case, preluându-le și conducându-le pe aceleași baze avute cu modifiicațiunile și adaptațiunile cerute acum de interesele învățătorilor români și ale statului român.

Până azi, ele sunt conduse de către un Consiliu de administrație compus din învățători, de către un director tot învățător, aleși toți de secția județeană respectivă, a Asociației învățătorilor români.

Și precum statul maghiar, tot așa și statul român subvenționează și astăzi aceste instituțiuni ale învățătorilor, pentru ca ele să-și poată continua ope.a filantropică de a adăposti băeții de învățători, din acele județe, membrii ai Asociației, cari urmează studiile la licee ori alte școli medii din cele 3 centre județene. Și nu s'a găsit nime nici în Ministerul Instrucției — Secretariatul din Cluj, nici în acele centre, ca să schimbe destinația acestor instituțiuni, ori să contesteze dreptul învățătorilor români asupra moștenirii lor legale.

*

Cunoscută toate aceste, să privim acum întreagă chestiunea din punct de vedere juridic și să vedem dacă organizarea în sens românesc a fostului fond „Eötvös“, romanizarea și schimbarea numelui în fondul „Gheorghe Lazar“, după schimbarea situațiunii politice care s'a întâmplat, poate fi îndreptățită și deci din punct de vedere al dreptului poate fi considerat acest fond „Gheorghe Lazar“, ca succesori de drept al fostului fond „Eötvös“, a cărui avere ce i-a aparținut, este a trece acum în proprietatea fondului „Gheorghe Lazar“.

Văzând istoricul Casei învățătorilor și în legătură cu ea al fondului „Eötvös“, apoi munca ce a depus învățătorimea de dincoace de Carpați pentru redobândirea ei, spre scopul avut, înainte de a trece la aceste deducțiuni de drept, credem totuși de necesar a analiza următoarele: Dl Dr. O. Ghibu, zice într'un loc al „Lămuririlor“: „În adevăr, așa numită „Casa învățătorilor“, n'a fost nici sub unguiri a învățătorilor, cum se crede greșit, și nici n'a fost dată în administrația Asociației învățătorilor, cum a crezut congresul Asociației învățătorilor români, ci în mâna societății fondului „Eötvös“, care era o societate deosebită a corpului didactic primar fröbelian, civil și normal precum și a revizorilor școlari și a funcționarilor dela revizorate, societate din care făceau parte toate somitățile vieții școlare și culturale din întreagă Ungaria, în frunte cu foștii miniștri ai instrucțiunii publice, cu foștii secretari de stat și consilieri ai ministerului instrucției, cari erau chiar membrii onorari a acestei societăți“. Să analizăm acum puțin. O casă ce se numește a învățătorilor, ocroteste copiii de învățător, să administrează de către un

fond înființat tot de învățători, ei sunt sufletul, aceea casă și acel fond cu toate aceste, după părerea dlui Ghibu e greșit a se crede, că sunt ale învățătorilor, ci mai iute se poate crede, că sunt a Miniștrilor și a altor membrii onorari. Adecă de aci ar rezulta, că nu după membrii de drept să caracterizăm o societate ori fundațiune, ci după cei onorari. Cu alte cuvinte fondul face pe învățători, și nu învățătorii fondul; învățătorii sunt ai fondului și nu fondul al învățătorilor. Cât de drept și frumos este a raționa așa să judece lumea.

Noi suntem convinși că dl Dr. O. Ghibu, crede greșit cugetând, că Asociația învățătorilor români ar voi să ia în conducere Casa. Aceasta Asociație a fost numai în drept și a avut datoria de a se îngriji să se dea o soluție potrivită cu natura și menirea celui fond, părții ce revine acestui teritor, după ce fondul a fost al tuturor învățătorilor din vechea Ungarie și întregimea teritorială a fondului a dispărut. Astfel Asociația învățătorilor români, a reorganizat numai fondul „Eötvös“, actual „Gheorghe Lazar“ dela noi. Casa învățătorilor prin urmare nu se dă în mâna Asociației, ci în mâna fondului „Gheorghe Lazar“.

Și acum să ne întrebăm :

Este fondul „Gheorghe Lazar“ o perpetuare a fondului „Eötvös“ ori ba? La această întrebare răspunsul categoric nu poate să fie decât afirmativ. Și iată de ce :

Fondul „Eötvös“ a fost un fond filantropic regnicolar din fosta Ungarie, la care s'au putut face membrii de drept toți oamenii din instrucția poporului (népoktatás), după cum arată foarte clar statutete lui. Învățători din toate părțile fostei Ungarie au fost membrii de drept la fond. Acum după ce istoria și-a spus verdictul său asupra împărțirii teritoriale naturale și corăspunzătoare noui concepții de aranjament și încadrare politică a vieții popoarelor, nu ne putem închipui ca partea de drept asupra acestui fond, a provinciilor deslipite de către Ungaria să fie sistată. Învățătorimea tuturor provinciilor a contribuit și făcut parte integrantă din acest fond. Prin urmare, în măsură proporțională toate provinciile desrobite au dreptul de a-și asuma partea cuvenitoare din el. Fondul nefiind de stat, ci de bresle și după preluarea imperiului la noi, aici învățătorimea română pășind în acea situație de drept în care a fost învățătorimea maghiară, aceasta învățătorime română cu drept cuvânt se poate considera ca posesoară legală a părții fondului „Eötvös“, cadentă pe teritoriul anexat la România. Și după ce partea cuvenitoare a acestui teritor în prezent și viitor nu mai poate avea nimic cu partea rămasă în Ungaria, aceasta parte constituie ea în sine miezul unei fundațiuni nouă, independentă, cu acelaș scop filantropic, rămânând acum a se administra și partea ca întregul din care s'a rupt, după aceleași principii și nizuinți de com-

plectare, pe cari atât de clar ni-le indica para-grafii statutelor originale. Cu alte cuvinte : în urma decisiunii sorții fundațiunea originală „Eötvös“ s'a divizat în atâtea fundațiuni tot „Eötvös“, câte sunt provinciile alipite la alte țări, din teritoriul peste cari odrnioară acea fundațiune dăinuia.

Măduva, sufletul fundațiunii „Eötvös“ fiind învățătorimea, așa dar ereditarii de drept ai fundațiunii „Eötvös“ din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, nu poate să fie altcineva decât numai învățătorimea română. Conștii de cea ce fac și în virtutea dreptului ce reese din cele de sus, învățătorii români s'au scotit de posesorii ai celui fond. Traducând și adaptând statutele și făcând ca acele să fie înțelese și văzute prin prisma de viață a noului stat, în care ne-am încadrat, au aflat de bine să boteze din nou și fondul numindu-l „Gheorghe Lazar“. Schimbări de numiri de aceste câte nu s'au mai întâmplat în noul nostru stat, pe toate terenele. Pentru ce nu ar putea face acest lucru și învățătorii români în chestiile ce-i privesc pe ei?

Așadar fondul „Gheorghe Lazar“ e o perpetuare de drept a fondului „Eötvös“ dela noi, care și-a renovat numele și esența de a fi după noile schimbări date.

O altă chestiune. Învățătorii români de dincoace de Carpați, decenii întregi își aveau organizațiile, (reuniunile) lor, înființate cu scopul de a fi mai închegați în lupta ce trebuiau să o poarte pentru interesele lor și a școlii românești. Câțiva ani înaintea războiului mondial, s'a simțit chiar necesitatea de a uni toate organizațiile învățătoresci într'una singură, s'au lucrat chiar statute, însă din cauza vitregimii timpurilor, nu au putut fi aprobate și alianța nu și-a putut începe adevărata sa activitate, numai după ce s'a văzut înfăptuit visul nostru de veacuri. Astfel învățătorimea de aici, avându-și felul său de organizație în mic putem zice regnicolară, aceasta organizație, din toate punctele de vedere a fost singura în drept, și chemată să-și spună punctul său de vedere asupra fondului „Gheorghe Lazar“ (Eötvös).

Asociația a avut dar dreptul să formuleze și traducă statutele fondului, să înjghebeze administrarea aceluia. aceasta asociație fiind sinteza tuturor învățătorilor și fondul „Eötvös“ fiind un fond al corpului didactic primar per eminentam. Odată fondul „Eötvös“, actualminte „Gheorghe Lazar“ dela noi, reluându-și activitatea ce a fost paralizată în ultimul timp de împrejurări, era ceva foarte natural și just, din toate punctele de vedere, ca acest fond să ia în administrare și mai departe conducerea sa, în conformitate cu stipulațiunile lui, „Casa învățătorilor“. Deocamdată aceasta casă era ceva real în mâna acestui fond, zidiată din fericire pe acest teritor, câtă vreme competența ce o mai are de primit dela fondul original central, va trebui să facă și ea parte din lucrurile ce vor fi aduse pe tapet cu ocaziunea licvidării definitive a socotelilor noastre cu Ungaria.

Se spune, „Casa Invățătorilor“ este proprietatea statului și statul în baza suveranității sale are dreptul să o ia și să facă cu ea ce vrea. Să clarificăm și aceasta chestiune.

Da, așa ar fi să fie, dacă ca proprietate a statului, ar posedea în drept toate acele calități de fond și formă, cu cari trebuie să fie înzestrată o proprietate, pentru ca posesorul să poată spune că face cu ea ce vrea. Dar statul în „Casa Invățătorilor“ nu dispune de o asemenea proprietate. Și iată de ce.

Statul maghiar nu din inițiativa sa a pornit ideea în urmă prefăcută în faptă, ca să edifice o casă, pe care apoi să o dea în folosință și administrarea învățătorilor (fondului Eötvös). — Statul maghiar nicăieri nu spune că dă în folosință fondului „Eötvös“ până la alte dispozițiuni o casă zidită pe banii săi, ci zice: „se dă în întreținerea fondului „Eötvös“ atâta vreme, cât acesta o va întrebuința scopului pentru care s'a edificat“. Mai departe. Fondul „Eötvös“, solicitând și primind un ajutor de 1 milion de cor. dela Stat, el, acest fond a edificat două case, a căror menire o pefige iarăși el, în conțelegere cu Statul și în sensul hotărârii parlamentului. Statul își rezervă în urma jertfei ce a făcut-o un vag drept de proprietate. Acest drept vag, devine și mai vag, dacă îl punem în față cu alte multe dispozițiuni prevăzătoare, ce se află în diferitele contracte cari s'au încheiat pe vremuri între Stat, fond și orașul Cluj. Prin urmare Statul nu a făcut o donațiune absolută a sa, pe care să o poată revoca în orice moment, ci la înjghebură „Casei Invățătorilor“ au conlucrat mai mult alți factori, a căror rol — după cum reiese din folosința alor aproape 2 decenii a acestei case, — a fost singurul hotărâtor în ce privește ținta pentru care s'a zidit acea.

Așadar Statul aci e legat și între marginile puterii legale, ce-i dă suveranitatea sa, — firește aci luând în considerare toate circumstanțele unei vieți cinșite de Stat, — nu poate dispune de „Casa Invățătorilor“ cum vrea și trebuie să asculte întru hotărârea sorții acesteia necondiționat vocea celorlalți factori, cari singuri și-au imprimat pecetea lor, în procedura de fondare și conducere a casei. Iată dar de ce menirea „Casei Invățătorilor“ Statul nu-i în drept să o schimbe, și hotărârea sorții ei, cade și în competența fondului „Gheorghe Lazar“.

În felul acesta credem să fi răspuns pe deplin, întru cât se poate răspunde pe cale ziaristică la motivele juridice ce au fost invocate pentru a combate dreptul nostru asupra acestei case.

Di Ghibu mai aduce și alte motive de ordin sentimental. În cele ce urmeză ne vom ocupa și cu aceste arătându-le netemeinicia. Primul din acest soi de motive spune că era interesul statului ca aceasta casă să treacă la Universitate. Și anume acest interes al statului consistă în faptul că Dsa plănuiește să facă în „Casa Invă-

țătorilor“ unele aranjamente de organizație ca în apus: patinat, scrimă ș. a. pe cari dacă cineva cunoaște casa aceasta, ușor își poate închipui cum vor putea să fie puse în practică. Însă când cineva în aceste vede zăcând marile interese de stat, atunci cu drept cuvânt putem spune că respectivul nu vrea să știe ce e Statul și interesele aceluia în înțelesul concepției adevărate de stat.

Noi credem că Statul e complexul tuturor indivizilor cari îl formează. Nu Statul formează indivizii, ci indivizii Statul. Nu indivizii sunt ai statului, ci Statul al indivizilor. Ba este chiar un adevăr stabilit, că comunitatea de interese ale indivizilor a dat anză la nașterea unei vieți de stat, încă din timpuri preistorice. Toți indivizii, toate corporațiunile, breslele, își au și interesele lor proprii, însă în Stat, în sensul concepției celei adevărate, aceste interese sunt astfel încadrate în viața totalității, încât produc o adevărată armonie. Promovarea lor este chiar o datorie a organizației înalte de stat. Fiecare Stat având un principiu conducător, scos din modul de gândire și simțire a majorității cetățenilor săi, nu are altă datorie decât a veghea ca interesele indivizilor, cooperațiunilor și claselor sociale ce-l constituiesc, să cadreze cu acel principiu. Iată dar de ce interesele învățătorimii, de a continua mai departe cu susținerea fondului „Eötvös“, — Gheorghe Lazar și a avea în mâna acestui fond, „Casa Invățătorilor“ este un interes tot atât de superior și îndreptățit, ca și cel pe care ni-l indică dl Ghibu.

A avea o învățătorime cât mai liberă de grijile lumesti, a avea posibilitatea unei organizații prin care să-și poată strânge rândurile cât mai încheigate, o învățătorime care între împrejurări date să-și facă datoria cu promptitudine, contribuind astfel în bună măsură la consolidarea statului nostru din punct de vedere cultural-național, nu sunt oare interese mari pentru ceea ce se numește Stat? Și oare nu-i acesta un interes mai ardent decât oricare altul? Și după ce de „Casa Invățătorilor“ sunt legate toate aceste și alte mari interese ale învățătorilor și prin aceasta a învățământului poporal, nu mai încapă îndoială că interesele de stat preconizate de dl Ghibu — cu nimic nu sunt mai superioare decât ale învățătorilor.

Să mărturisim și acea că planurile ce și-a propus dl Ghibu să le ducă în îndeplinire în „Casa Invățătorilor“ sunt admirabile. Dar aici involuntar — privind chestiunea din altă latură — se naște întrebarea: pentru ce anume chiar aceasta casă s'a ales pentru așa ceva? Cum poate Statul, care ca o colectivitate, e mai puternic, bogat și mai în stare de a-și făuri un mijloc, prin care să-și ajungă un scop perfect, să vie să ia rezultatul agoniseli și sudorii unei tagme — care prin acest rezultat posedă tocmai un mijloc ce-i mărește puterea de a-și face datoria mai cu zel și zor față de masa ce constituie statul.

România are patru universități. Și după cât știm, pe lângă ele mai mult decât 4 cămine ale acestor universități și credeam că nu este o bună socoteală ca să se organizeze un nou cămin universitar tocmai în „Casa Invățătorilor“.

În lămuririle sale dl Ghibu pentru a mai întări faptul rămânerii pe seama Universității a „Casei Invățătorilor“, într'un alineat întreg arată că aceasta casă nici nu poate să fie condusă de un învățător așa de bine, ci adevărata organizare, menținerea disciplinei și dare de educație o poate face un profesor universitar. Nu contestăm adevărul, că toate aceste lucruri un profesor universitar le poate îndeplini în mod eminent; dar nu știm cine ar mai putea fi înafară de dl Ghibu, care să nu recunoască și adevărul, că pot fi și alți oameni, deși nu profesori universitari, cari să poșadă spirit de organizație, energie pentru a disciplina chiar putere și inimă de a educa.

La sfatul dlui Dr. Ghibu de a da numai înainte și chestia fondului „Gheorghe Lazar“, a cărui înființare și organizare, în alt loc o socotește de nelegală, să nu o lăsăm din mână și să ne silim a face și noi ce au făcut învățătorii unguri, un fond, din care să ne edificăm apoi o „Casă a Invățătorilor“, — noi îi răspundem: Tocmai e momentul potrivit ca dl Ghibu prin talentul ce poșede pe orice cale să facă ceva și să adune un fond, din care apoi să-și zidească acea casă fabuloasă în care să poată pune în praxă acele mari și frumoase planuri de organizație apusană ce în prezent voește să le facă numai în „Casa Invățătorilor“.

Și la observarea Dsale, că pentru orice lucru trebuiesc oameni în primul rând și iară oameni și ca învățătorii să-și aleagă mai bine oamenii lor, noi zicem:

De am alege om din soare și acela n'ar aproba faptele Dsale, tot ne om ar fi socotit.

Dl Dr. O. Ghibu afirmă în cursul articolelor de lămurire în chestiunea „Casa Invățătorilor“ din Cluj, că membrii ai fostului fond „Eötvös“, care susțineau aceasta instituție nu erau decât câțiva „nenorociți de învățători români, cu sufletul vândut“.

Nu vom să luăm apărarea acestor puțin învățători români, cari s'au înșiruit între membrii acestui fond, numai pentru a-și face bună mână cu foștii inspectori maghiari și alte organe din administrația ungurească, având de scop prin aceasta a trece drept buni patrioți în fața lor. Dar trebuie să constatăm că față cu acest mic procent de învățători români „cu sufletul vândut“, am avut între membrii societății „Eötvös“ și foarte mulți învățători români, cari n'au căzut sub excepțiuni din punct de vedere al ființei lor naționale, ci în cursul vieții lor întregi, s'au dovedit de cei mai fervenți propagatori a culturii noastre naționale și a obiceiurilor românești. Nu puțini dintre aceștia, ocupă chiar azi servicii publice românești de greutate și

mare răspundere, având decrete de numire semnate chiar de Dl Dr. O. Ghibu, care substituia pe șeful dela resortul cultelor pe vremea Consiliului Dirigent.

Noi credem, că înșiruirea celor mai mulți învățători români, între membrii aceslui fond, era dictată de alte necesități. Fiindcă acest fond întreținea două instituții, cele două „Case ale învățătorilor“, acești învățători trăiau cu nădejdea că fii lor vor fi primiți, la timpul său, în unul din aceste cămine. Căci unde era pe vremea aceea învățător român, care ar fi putut să întrețină cu propriile lui puteri, băeții săi la Universitate din salarul de 6—800 coroane anual. Comitetul Asociației noastre a luat astfel măsurile de lipsă ca să aibă nu peste mult o statistică exactă a acelor învățători români, cari erau membrii ai fondului „Eötvös“. Aceasta statistică va fi apoi publicată la vremea sa, pentru a ne lămurii și asupra acestui punct.

Admițând chiar teza Dlui Dr. O. Ghibu, cu privire la acești „nenorociți“, ba admițând chiar afirmația, că aceasta societate, cu casele ei cu tot, ar fi fost o societate de maghiarizare, — toate aceste, după părerea noastră, nu sunt motive chiar îndreptățite, care ar fi dat drept Dlui Dr. O. Ghibu, să schimbe destinația originală a „Casei Invățătorilor“ din Cluj, din simplul motiv că învățătorii români, primind în administrația fondului lor „Gheorghe Lazar“, — aceasta instituție, de sigur că nu ar continua în noul nostru stat cu opera de maghiarizare dictată dela Budapesta, ci ar continua o operă de romanizare — dacă vreți — dictată dela București și care operă să cadreze cu interesele și concepția statului român.

Din toate aceste se vede clar, dacă se judecă și raționează nepărtinitor că aceasta „Casă a Invățătorilor“ din Cluj nu poate avea și primi altă menire și nu poate avea altă conducere decât cea avută până la prăbușirea statului maghiar, socotindu-se cu drept cuvânt de ereditari legali învățătorii români, cari vor să continue opera în conformitate cu noua situație.

*

Trecând după aceste la analiza și expunerea motivelor de natură sentimentală și de prestigiu, icoana sufletului nostru al învățătorilor români, la cugetul că aceasta instituție nu ar primi destinația avută, se pare că se îmbracă în valul întunecos și lugubru al umbrei de sub obroc, când după atâtea suferințe, de veacuri suferințe pe cari le-am îndurat cu creștinească rezignație, când din frământările unui joc al soartei nemiluite, dascălul român a eșit cu sufletul nepângărit, când după lupte turbate cu puterea de forță a unor cutropitori de drepturi firești, acești muncitori și cultivatori ai slovei românești au predat steagul nepătat, când își văd cu ochii opera desrobirii pentru care au pregătit în taină milioanele de suflete ale poporului românesc, să vie

acum statul tău, pe care atâta l-ai servit, să vie părintele tău, pe care atâta l-ai iubit, să vie frațele tău, pe care atâta vreme l-ai așteptat, să te lipsească de moștenirea ta firească, care ar trebui să rămână și strălucească ca o mărturie a vremurilor deapurarea vie, a recunoștinții unui popor către fiii săi binemeritați. Cum? Statul român nu are atâta sollicitudine pentru cei mai necăjiți fii ai săi, Statul român nu are încredere în învățătorii săi, în acela care au eșit cu fruntea senină din învălmășala unor vremuri neasemănat mai grele, Statul român recunoscând implicit drepturile învățătorilor asupra instituției „Casa Învățătorilor“ din Cluj, să hotărască de soarta ei fără baremi să te întrebe, fără să asculte părerea celui interesat, pentru a nu crea o situație precară în sufletele atâtor oameni, se poate numi aceasta un act de dreptate într'un stat civilizată? Cum Statul român nu crede că de acești muncitori în via neamului are mai mare trebuință în prezentul atât de întunecat și în viitorul atât de nesigur?

Nu! Nu putem crede și presupune atâta lipsă de iubire a unui tată către fiii săi, cari și-au făcut datoria după puteri și împrejurări, și și-au înțeles rolul. Nu putem crede că Statul român să nu aibă pentru învățătorii săi cel puțin atâta dragoste ca și cum a avut Statul maghiar pentru învățătorii săi, nu putem crede să fie interesul Statului a provoca aceasta desamăgire în sufletele alor atâția învățători români, cari să simțesc jicniți în ambiția și prestigiul lor prin denaturarea singurei lor moșteniri, care predându-li-se lor tot universitatea românească o servește, nu putem crede că Statul român să nu revină asupra hotărârii în cea ce privește „Casa Învățătorilor“, care răspunde unor necesități morale, materiale și de onoare a acestei tagme care vrea să-și facă datoria cu sfințenie pentru consolidarea acestei patrii — pentru care este gata să-și jertfească viața și sângele. Căci ori cât înțelegem interesele universității noastre, pe cari le-a creat exigențele vremii, nu poate fi pe pământul românesc suflet care să nu înțeleagă că înfăptuirea idealului național și deci și ființarea Universității noastre din Cluj — se datorește și dascălului român, care a ținut trează conștiința națională alături de alți factori, — în milioanele de români, suferind pentru aceasta persecuții, prigoniri și temnițe. Nu putem crede că Statul român să manifeste o atitudine contrară intențiilor învățătorilor săi, cari doresc să întemeieze prin aceasta casă și mai afiliind și pe celelalte case de învățători o cetate puternică, dela care să pornească toată mișcarea de sănătoasă îndrumare a învățământului popular și a școlii românești, cari doresc să întemeieze cu ajutorul acestei case o solidă organizațiune filantropică, a cărei activitate binefăcătoare să se resimtă în tot cuprinsul statului nostru.

Și în nădejdea că cuvintele noastre să vor auzi la cei în drept, încheem discuția — așteptând liniștiți hotărârea nepărtinitoare a celor chemați.*)

(Fine).

A. Pora și G. Almășan.

Școala Normală

Cuvânt la deschiderea Școlii Normale de băeți din Cluj.

Consider de un eveniment de mare însemnătate, că în Clujul românesc deși cu întârziere, a luat ființă și această școală normală. Pentru noi, a căror țară este încă aproape exclusiv la sate, aceasta este instituția menită a servi cele mai indispensabile nevoi culturale. Până când nu vom avea în fiecare sat învățători bine pregătiți, conștienți și însufleșiți de apostolia culturală ce au să o săvârșească, vor suferi toate celelalte instituțiuni culturale, și întregă viața noastră economică, socială și culturală va fi lipsită de acei factori, și aceea legătură organică, prin cari să dea înfățișarea a ceva întreg, viu, unitar și național.

Învățătorii sunt chemați să aprindă făclia cunoștințelor, să sădească semința virtuților, a iubirii de patrie și să trezească dorul de muncă cinstită pentru binele propriu și cel obștesc, în sufletele primitoare și atât de dotate dela natură ale generațiilor satelor noastre, din cari ca din niște rezervoare inepuizabile să alimentează întreg organismul ființei noastre naționale. Învățătorii sunt inițiatorii, păstrătorii și chezașia cea mai sigură a dezvoltării adevăratei noastre culturi naționale. Dela generațiunea de învățători pe care o avem, și pe care o creștem în aceste zile, depinde viitorul nostru, depinde fericirea noastră.

Conferenți trecând odinioară cu învățăceii săi prin văile mănoase ale Chinei, a fost întâmpinat de către unul dintre învățăceii săi cu următoarele cuvinte; „Maestre! Țara aceasta — după cât vedem — este mare, este impopulată, este plină de toate bogățiile. Ce-i mai trebuie poporului acestuia, ca să fie fericit? Maestrul a răspuns: „li trebuie învățătură“. Avem și noi o țară, mare, impopulată, frumoasă și plină de toate bogățiile, cum nu mai este alta. Ca să fie fericită, și ca să ne putem folosi de

*) Avem la îndemână și opinia unui jurist, care clarifică în mod evident dreptul învățătorilor asupra acestei case. Aceasta lucrare voluminoasă o păstrăm la dosarul chestiunii pentru oricine dorește să cunoască cum trebuie discutată o chestiune litigioasă din punctul de vedere al dreptului obiectiv și nepreocupat. Intru cât ne va permite locul, o vom publica într'un viitor număr.

toate bunătățile, pe cari cu atâta îmbelșugare ni le îmbie natura, ne trebuie învățatură.

Precum comorile naturii zac neutilizate sub scoarța pământului, pânăcând munca sistematică și pricepută a lucrătorilor nu le scoate la suprafață, altfel doar întâmplarea își aruncă în cale vre-o peatră scumpă, așa și comorile spirituale rămân ca zăcăminte inconștiente, ca posibilități latente, pe cari doară întâmplător o izbucnire instinctivă le scoate la iveală, în urma educației inconștiente, pe cari și-o face atât omul, cât și animalul prin imboldul jocului.

Rochow foarte nimerit a simbolizat imensele posibilități de dezvoltare, de creare a valorilor culturale, cari sunt ascunse în cutele sufletului poporului lipsit de lumina învățaturii și a bunei educațiuni, când l'a comparat cu un leu, fără a-și putea desfășura puterile-i inerente. Mreja, care ține încătușat poporul, este neștiința, superstiția, inerția, credulitatea, cari fiind speculată, în curând se prefacă în totală neîncredere, chiar și față de cele mai nobile intențiuni, cu cari te-ai apropia de dânsul și altele, sunt acele idole, pe cari Bacon le-a prezentat ca piedeci, cari se pun de-a curmezișul ori cărui progres.

Pe coperta cărții sale Rochow a desemnat și un șoarece lângă leul cuprins în mreje, indicând puțința de a-l aduce la libertate. Invățătorul are să îmbrățișeze rolul șoarecelui salvator, are să împrăstie întunerecul neștiinței și a celorlalte straturi, ce împiedecă desfășurarea aleseilor daruri native ale sufletului omenesc.

Scoala normală prin firea ei este o școală națională per eminentam. Este adevărat, că acest caracter trebuie să se accentueze și în toate celelalte școli până sus la universitate, căci cultura adevărată sub orice chip s'ar înfățișa, trebuie să fie națională.

Fiecare cultură — ce e drept — împrumută și asimilează, pe lângă produsele sale originale și caracteristice și elemente din afară. Inșă numai acel popor are o cultură adevărată și sănătoasă, la care cultura înăscută se dovedește superioară celei adoptate și este în stare să o transformeze, să o asimileze pe aceasta. O cultură, care nu are în sineși punctul ei de gravitațiune, este falsă și constituie o primejdie pentru caracterul și în urma urmelor pentru existența poporului respectiv. „Instituțiile naționale — zice Rousseau — formează geniul, caracterul și obiceiurile unui popor și-l fac să fie el și nu altul, îi inspiră arzătoare iubire de patrie, întemeiată pe obiceiuri imposibil de desrădăcinat și-l fac să moară de urât la alte popoare chiar și în mijlocul deliciilor, de cari ar fi lipsit în țara sa”.

Scoala normală, înainte de toate, are datoria să dea neamului nostru nu niște cosmopoliți blasați, cu veleități de savantlic și păgubitor și ridicol, ci dascăli luminați, bărbați stăpâniți de nețărmurită iubire de neam, oameni, cari paralel cu formarea unei serioase concepții de viață și a înțelegerii nevoilor de azi, să aibă deplină înțe-

legere pentru chemarea lor; să fie oțeliți față de toate greutățile și decepțiile ce le-ar putea întâmpina; dascăli, cari deja aici în școală — anticipând plăcerea muncii desinteresate pentru binele obștesc, cu nerăbdare să aștepte momentul când la lumina și căldura sufletului lor vor putea să deștepte viața în ființele dornice de povește bune și cari te răsplătesc cu toată iubirea și cu toată recunoștința lor.

Cine a ajuns odată la înțelegerea chemării sale și se simțește încălzit de idealul ce și-l'a format, acela și urmează conștient și cu hotărâre calea sa, îndulcindu-și munca și repaosul cu cele mai nobile și mai statornice plăceri, care-ți potentează dorul și puterea de muncă, lăsând în grija celor ce nu-și pot afla rostul în viață sa filozofeze, dacă viața aceasta e bună sau rea, dacă merită sau nu să fie trăită.

În ochii oamenilor de rând, cari își cheltuesc timpul și energia în frământările alimentate de interesele și intrigile mărunte ale zilei, cari spre a fugi de golul și plictiseala sufletului lor vânează după plăceri deșarte și-și fac un cult din vanitatea proprie, acești muncitori neobosiți, totdeauna s'au prezentat ca niște oameni curioși și li-s'a dat porecla de idealști, uneor au fost batjocuriți, alteori ținuiți pe cruce, sau li-s'a dat păharul de otravă, sau au fost arși pe rug, ca fiind stăpâniți de demoni necurați.

În realitate erau oameni, cari privind lumea sub specie acternitatis și au închinat viața unor ideale de valoare netrecătoare; deja în această viață vremelnică au luat contact cu eternitatea și au realizat în conștiința lor acea liniște și fericire cerească, pe care cine nu și-a dobândit-o în viața de acum, înzădar o așteaptă în cea viitoare. Demonul lor era însuflețirea curată pentru realizarea unor valori netrecătoare.

Aceștia sunt dascăli nemuritori ai omeniei, făuritorii adevăratei culturi, care rămâne aceeași, precum și natura omenească, ori câte idei de modă s'ar succeda în decursul timpurilor.

Această notă ideală, acest demon al însuflețirii pentru înaintarea culturală a poporului român, această credință neșovăitoare în viitorul strălucit al neamului nostru dorim să devie o putere organizatoare în sufletele dascălilor noștri, ca fiecare să se considere de un ostaș conștient al culturii, un om identificat deplin cu chemarea sa de apostol.

Scoala aceasta mai are și o altă menire, în vederea căreia are să devie o școală de model din toate punctele de vedere. Candidații de profesori pentru școlile normale, pe cari îi pregătește Universitatea din loc, vor avea aici ocaziunea să se desăvârșească în practica pedagogică, fără de care ar rămânea defectuoasă pregătirea lor, oricât de temeinice cunoștințe teoretice ar avea de altfel.

Dascălia este și ea o artă, care nu se poate însuși, decât în mod practic, iar atelierul acestei practice pedagogii este școala.

Consider de un favor deosebit pentru viitorul acestei școli, faptul, că va trebui să întreprindă legături strânse cu universitatea. Ca școală de aplicație a universității va fi în situația favorizată de asta totdeauna la nivelul celor mai noi rezultate, ce l'ar obține cercetarea științifică pe terenul pedagogic, va fi în acelaș timp laboratorul viu pentru săvârșirea de experiențe noi sau pentru controlarea și verificarea experiențelor făcute de alții.

Dr. Pavel Roșca.

■■■■■■■■

■ MONOGRAFII ȘCOLARE ■

Dare de seamă asupra mersului institutelor medico-pedagogice în anul școlar 1919—920.

I. Arad.

Institutul de surdo-muți de aci, cu elevi externi, s'a luat în primire de Statul român la 7 Noembrie 1919.

Inscrierea elevilor s'a făcut la 22 și 23 Noembrie, iar deschiderea institutului și cursurile s'au început la 24 Noembrie.

In cl. I-a s'au înscris 10 elevi, din cari au urmat tot anul 8, fiindcă o fetiță s'a dove-

Profesorii au fost 3 de studii și încă câte unul de desen pentru cl. II—IV și de lucruri de mână femeesc în toate clasele. Directorul a făcut în cl. I-a un program de învățământ corespunzător gramaticii și articulației limbii române.

S'a propus în cl. I-a articulația și pronunțarea cuvintelor; în a II-a: învățământul vorbirii, aritmetica, desenul, lucrul în lut pentru băeți și lucrul de mână femeesc; în clasa III—IV: învățământul vorbirii, cetirea, aritmetica, desenul, lucrul în lemn pentru băeți și lucrul manual femeesc.

Examenul de clasă s'a ținut la 21 și 22 Maiu, iar cel final la 27 Maiu.

II. Boroș-Ineu — jud. Arad.

Institutul de înapoiți mintali s'a luat în primire de Statul român la 23 Iulie 1919. Activitatea și-a început-o la 11 Noembrie 1919 cu 109 elevi, care număr a mai variat; astfel la 12 Octombrie 1919 fuseseră expatriați în Ungaria 23 de elevi, iar dela orfelinatul din Giula s'au primit 32 de elevi la 23 Octombrie 1919 și încă cu alți câțiva s'a ajuns la numărul de 125 de elevi, din cari 28 fetițe și 87 băeți.

Ramul de creștere al elevilor s'a divizat în 7 grupe, cel de ocupare în două grupe, a-

Institutul medico-pedagogic din Boroș-Ineu, jud Arad

dit neapță și alta bolnăvicioasă s'a trimis la spital. In cl. II-a din 8 elevi, unul a stat mai mult prin spital. — In cl. III-a combinată cu a IV-a, din 9 înscriși unul fiind prin spital a eșit la 14 Aprilie și altul s'a retras; deci din 27 înscriși numai 23 au umblat regutat la școală.

Limba de propunere a fost în clasa I-a cea românească, iar în a II-a până la a IV-a cea maghiară.

nume: teoretic de deprindere și învățarea lucrului manual: la băeți lucrări începătoare în lut, împletitura de papură, legatul periilor; la fetițe lucrul de mână femeesc. S'a mai predat gimnastica, religia și cântarea, grădinaritul, economia casnică și altele. Examenul final s'a ținut la 2 și 3 Iunie și la 5 s'a încheiat anul școlar, mare parte din elevi ducându-se în vacanță la părinți.

Profesori speciali au fost 3 și o instituție; iar lecțiuni cu ora au predat 3 învățatori dela școala primară din comună și catiheții de religie. Resultatul învățământului a fost în mediu: 13 eminenți, 22 laudabili, 21 buni, 14 suficienți și 22 nesuficienți, aceștia mai ales în cla-

rea albiturilor au fost predate de învățătoarea industrială Elena Clain.

Învățătorul Caiistrat Jemna a predat cântarea și a condus „Corul mixt de orbi”. Învățătoarea Ema Crais a predat lecții de pian la orbi.

Clasificația dela sfârșitul anului școlar a avut următorul rezultat:

Lucrul câmpului pe terenul institutului din Boroș-Ineu, jud. Arad.

sele supra-populate. Neclasificați au fost 33, parte neapți la studii, parte primiți târziu în institut.

După confesiuni au fost: 37 greco-orientali, 16 greco-catolici, 37 romano-catolici, 10 reformați, 6 luterani, 1 unitar și 18 izraeliți.

III. Cernăuți.

Institutul numit cu începerea dela 10 Februarie 1919 „Regina Maria”, s'a reactivat la 15 Aprilie 1920. În secția de *surdo-muți* în cl. I-a au fost 12 elevi interni și 2 externi, din cari 8 greco-orientali, 1 romano-catolic și 5 izraeliți, iar după naționalitate: 7 români, 1 rutean, 1 german și 5 evrei. În secția aceasta instruiază învățătorul de *surdo-muți* Francisc Marciovski și anume: învățământul intuitiv, articulațiunea, citirea de pe buze și a scrisului, aritmetica, caligrafia, desenul și gimnastica.

În secția de *orbi* s'a reactivat cl. IV-a și VI-a la un loc, cu 11 elevi; aci din lipsă de învățator instruește însuși directorul D. Rousseau. S'a mai redeschis și clasa I-ă de orbi cu 2 elevi, cari fac lucrări froebeliene sub conducerea învățătoarei industriale Elena Clain.

În atelierul de coșărcărit, pe care îl conduce maestrul Iosif Renovici, lucrează 6 orbi și 4 *surdo-muți*. După religie, orbi! au fost: 9 greco-orientali, 1 romano-catolic, 1 greco-catolic și 2 izraeliți; iar după naționalitate: 6 români, 4 ruteni, 1 polonez și 2 evrei. Ocupații froebeliene, lucrul manual de fete, servirea la masă și spălaturile farfuriilor de către copilele oarbe și păstra-

La orbi: 5 foarte bine, 6 buni și 2 neclasificați. La *surdo-muți*: 3 foarte bine, 4 buni și 1 suficient; tot la aceștia în cursul complimentar succes foarte bun au avut 3, bun tot 3 și 4 neclasificați.

Limba de instrucție a fost cea română, dar s'a admis în mod facultativ și cea germană. La *surdo-muți* s'a instruit în baze metodei orale.

Instrucția profesională a cuprins: împletirea coșurilor, scaunelor și rogojinilor, predată de maestrul Renovici.

La serbarea de fine de an din 27 Iunie lumea a fost chemată prin invitații. Institutul a tipărit și distribuit celor interesați un raport de 20 pag. asupra anului școlar 1919—20.

IV. Cluj.

A) La *surdo-muți* s'a făcut primirea elevilor și elevelor dela 1—4 Octomvrie 1919, în număr de 73 și anume: 31 fete și 40 de băieți, din cari 2 s'au retras și 1 s'a îmbolnăvit. Între ei au fost 15 români, cari după religie se repartizează astfel: 6 greco-orientali și 9 greco-catolici. Externi au fost 10.

La începutul anului erau 8 profesori, o maestră de lucru manual, un maestru de desen și catiheții. Din cei 8, unul a fost trecut la învățământul orbilor, care apoi la finea lunii Decembrie a fost desărcinat din profesorat, fiindcă a refuzat să pună jurământul de credință către Tron și Stat; din aceleași motive au fost desărcinați încă 2 profesori de *surdo-muți*, cari mai tineri, n'aveau greutăți familiare.

În primul an propunerea în limba română a fost obligatorie, în celelalte clase superioare

facultativă, fiindcă învățarea a două limbi la surdo-muți ar fi prea anevoioasă. Religia s'a propus numai în clasele superioare de către unul din profesorii specialiști în învățământul surdo-muților.

Controlul executării acestor dispozițiuni a fost concretizat inspectorului medico-pedagogic.

Trecerea definitivă la stat a institutului și scoaterea lui de sub supravegherea comisiunii constituite în acest scop la Primăria orașului s'a făcut în 13 Maiu 1920.

Directorul din trecut, declarând că nu simte în sine vocațiunea de a conduce și mai departe o instituțiune românească, s'a expatriat la finele anului școlar, ducându-se la institutul de surdo-muți din Budapesta.

În conformitate cu alte școli, s'a încheiat anul și la acest institut la finea lunii Maiu, plecând acasă de vacanță toți elevii interni ai institutului. Rezultatele învățământului au fost destul de mulțumitoare față de greutatea ce a avut corpul profesoral din cauza numărului său redus în urma marilor evenimente prin cari am trecut.

Rezultatul clasificației a fost: 3 insuficienți în cl. I-a și II-a, 17 suficienți, 13 bine, 26 laudabili și 11 eminenți.

B) *La orbi* s'au primit în acelaș timp ca și la surdo-muți: 53 de elevi interni, între cari erau 9 fete.

În cele patru clase de studii, plus cea pregătitoare, apoi încă 3 complimentare, industriale, au predat cursurile 4 profesori, mai adăugându-se apoi unul transferat dela surdo-muți, un maestru de muzică și o maestră de lucru manual, în fine catiheții de religie.

Clasificația medie a avut de rezultat: 1 insuficient, 3 suficient, 17 bine, 12 laudabil și 11 eminent. A decedat unul din cursul anului, 1 întârziat, 1 retras și 2 bolnavi, restul neclasificați.

În clasa IV-a au fost 5 fete cari eșise din institut, căci în trecut erau trimise la Budapesta sau alte ateliere, pe când cei 2 elevi trec în clasele industriale. Se impune crearea unui institut pentru fetele orbe adulte, în care ele să se perfecționeze în meseriile de legat perii, împletit ciorapi, pantofi, scaune cu trestie, rogojini, etc.

Pentru învățământul românesc a fost aplicat câteva săptămâni orbul Alecu Spiridon din regat, care a scris în Brăila mai multe cărți românești pentru clasele liceale, căci și el absolvase cinci clase de acestea; dar lipsindu-i cultura pedagogică, nu s'a putut acomoda mediului în care trebuia să funcționeze. — Romanizarea acestui institut urmează a fi executată de aci înainte, în care scop și-a și oferit serviciile sale, încă din mijlocul iernei trecute, un director special român.

V. Timișoara.

A) Căminul surdo-muților al orașului Timișoara a instruit în acest an școlar 54 de elevi și eleve; din 8 profesori, unul era bolnav tot anul,

apoi a mai instruit și o maestră de lucru de mână. În cele 8 clase din 44 elevi erau 19 fete; pe când la meserii erau numai băeți în număr de 10. Rezultatul clasificațiunei medii a fost: 10 eminenți, 15 laudabili, 15 buni, 13 suficienți și un insuficient. Mărețea clădire a institutului — cămin — și mai ales frumoasa sală de gimnastică cu multele aparate servesc spre lauda orașului Timișoara.

B) Nu tot acelaș lucru se poate spune și de institutul orbilor, care se află într'o fostă cărciumă din Elisavetiu. Orașul însă a dat semne de bună voință și pentru acești persecutați de soarte, orbii, căci a dăruit în mijlocul cetății un frumos loc, pe care se va clădi noul institut de orbi. Orbii mai au o donațiune însemnată și din partea marimioasei familii Prohasca, care donațiune constă dintro vie cu vilă pe 17 jugere de pământ. În vechiul institut, care servește orbilor adulți pentru perfecționarea în meseria de coșuri, rogojini, etc. au lucrat în anul decurs 35 de elevi, conduși de un maestru, un administrator și un controlor.

VI. București și Focșani.

Școala de orbi din București, pendinte de ministerul de instrucțiuni publice, în care instruesc 3 profesori orbi, n'a funcționat în cursul ultimilor 2 ani, iar cea de surdo-muți din Focșani, la care corpul profesional este tot redus, n'a funcționat 4 ani, din cauza războiului.

Inspectoratul medico-pedagogic.

*****

OFICIALE

CIRCULARUL

Presidiului Asociației Inv. Rom. din Ardeal, Bănat, Crișana și Maramurăș.

Cătră toate presidiile „Secțiilor Județene”.

Orice organizație are viață și având viață acea să evedențiază nu numai prin munca ce o desvoaltă întru întărirea și consolidarea ei, precum și a împlinirii misiunii sfinte pentru care s'a dedicat fiecare membru al ei în parte, ci mai pre sus de toate prin disciplina ce se observă cu punctozitate în organizmul însuși. Ba mai mult decât atâta se poate afirma, că nici munca cea mai desăvârșită și multi-laterală nu e în stare a-i da acea strălucire și impunere, pe care i-o dă disciplina.

Aceasta disciplină în viața Asociației noastre înamnă executarea întocmai și imediată, din partea factorilor compentenți a tuturor măsurilor ce sunt neînlăturabile pentru menținerea celei mai strânse legături între subdiviziunile ei.

Comitetul Central, purtând o luptă serioasă pentru revindecarea celor mai juste drepturi ce

le-a avut învățătorimea vre-odată, este în situație zilnic de a se convinge, că dacă recursurile făcute de noi până în prezent nu au adus rezultatul atât de mult dorit, aceasta se datorește faptului, că forurile noastre superioare, cari sunt în drept și au puterea de a ne satisface doleanțele, ne consideră organizația noastră de puțin disciplinată și solidară. Așa dară dacă se spune că o disciplină militară e în stare să facă totul, disciplina simțită și întrebuințată pentru întărirea rândurilor noastre trebuie să fie de zece ori militară.

1. În consecință sunt invitate presițiile tuturor secțiilor județene, ca imediat să se ordone adunările subsecțiilor județiene în scaunul plasei sau în altă comună potrivită.

2. În aceste adunări să se discute și transeze chestiile dela ordinea zilei, eventual alte chestiuni ce Secția află de bine să fie trecute în adunările subsecțiilor.

3. Cu ocazia adunării subsecțiilor să se cetească câte o dizertație. Subiectul să se aleagă fiind cu considerare ori la referințele locale, ori la necesitățile momentului. Să se țină o lecție practică cu școlarii, căreia să-i urmeze critica. Subsecția să organizeze în fiecare comună din plasă conferințe pentru popor, în zilele de Dumineci și sărbători. La aceste conferințe trebuie să fie de față toți învățătorii subsecției, iar conferințele să fie distribuite pe învățători în mod egal.

4. Cu durere ținând cont de faptul, că numai în 2—3 locuri Secțiile județiene își au subsecțiile organizate, de acea prezidiul Secției să designeze un învățător mai abil din fiecare plasă a județului său cu convocarea în timpul cel mai scurt posibil a învățătorilor din plasa respectivă la adunare. Instrucțiunile referitoare la ținerea și constituirea adunării să se dea din partea Prezidiului Secției. (Cum ar fi, alegere de președinte, notar și cassar al subsecției.)

5. Prezidiul Secției, — în timpul, cât subsecțiile încă neorganizate își țin adunările și să organizeze astfel, — să lucreze un statut pentru organizarea Secției sale în subsecții pe care îl va prezenta spre notare și aprobare la proxima adunare generală a Secției. (De model pentru aceasta pot servi statutele „Secției Brașov”, ce s'au trimis cu luni înainte de aceasta fiecărei Secții județene).

6. Un exemplar din statute să se trimită spre vidimare și aprobare Comitetului Central al Asociației. Numai o organizare pe cât se poate de îndetail ne poate întări și aduce folos apropiat.

7. O copie a procesului-verbal luat cu ocaziunea adunării subsecțiilor împreună cu un raport fidel și amănunțit despre stările școlii din subsecția respectivă să se trimită Prezidiului Secției.

8. Incurgând dările de samă a tuturor subsecțiilor, prezidiul va face un raport general și iarăș pe cât se poate de amănunțit, din care să iasă o icoană clară a felului școlii și a învățătorimeii din județ din toate punctele de vedere. În aceasta dare de samă să se arate câte con-

ferințe s'au ținut în județ și cu ce rezultat. Un exemplar va fi trimis biroului Asociației, iar unul va rămânea în archiva secției.

9. Membrii însărcinați cu îndeplinirea punctelor sus amintite sau alți colegi, cari vor renunța târâgana sau chiar împiedeca rezolvirea celor mai sus demândate, să ni-se aducă la cunoștință pentru a-i înfiera în fața opiniei publice, ca să știe marea masă dascălească, pe cei nepăsători.

10. De măsurile luate imediat să ne raportați.

Deviza: Numai munca, numai disciplina ne poate mântui.

Cluj, la 7 Ianuarie 1921.

Traian Șuteu,
președinte.

Gavril Almășianu,
secret. Asociației.

Congres învățătoresc.

Convocare.

Președinția Asociației Învățătorilor din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș convoacă la *congresul extraordinar* din ziua de 23 Ianuarie 1921 (prima Duminecă după Bobotează) pe toți învățătorii, în orașul Cluj.

La ordinea zilei este chestiunea „Casei Învățătorilor”, care interesează de aproape pe toți membrii corpului didactic din învățământul popular, se invită totodată la acest congres și toți profesorii școlilor normale și civile, toți funcționarii revizoratelor școlare și conducătoarele grădinelor de copii.

Ordinea de zi:

1. Modificarea statutelor „Casei Învățătorilor” din Cluj și a Fondului „Gheorghe Lazar” în senzul ordinului Ministerului Instrucțiunii din București Nr. 124495—1920.

2. Chestiunea salarizării unificate. Referitor la aceasta cu ocazia Congresului, Secțiile au să prezinte „Memorii” bine studiate și motivate.

3. Diverse propuneri.

Colegi! Și de data aceasta interesul cel mai cald, ce trebuie să-l avem față de noiși de școala noastră populară să fie imboldul cel mai puternic, care să ne adune pe toți fără preget într'un Mare Congres. Să facem ca acest congres să fie o manifestare a puterii ce ne călăuzește de a fi solidari și unitari, nu numai când avem de luptat pentru revendicările noastre juste, dar și atunci, când avem a ne bucura în urma succeselor realizate.

Prin ajutorul lui Dumnezeu și al oamenilor de bine, una dintre cele mai cardinale chestiuni ce ne-a preocupat atât de mult la congresul din vara trecută, nis'a rezolvit favorabil. E datorința noastră acum z lua în mod demn și bine cum-pânind, în primire ce ni-s'a dat. A sosit acum vremea, când avem mijlocul de a începe o muncă sistematică pentru ajungerea înalțelor scopuri, ce singure pot ridica școala și învățătorul pe pedestalul ce-l merită din toate punctele de vedere.

Cluj, la 2 Ianuarie 1921.

Traian Șuteu,
președinte.

Gavril Almășianu,
secretar.

Nr. 89—1920—21.

Asoc. Inv.

Ordin circular.

Oricât de mare ar fi dragostea noastră a tuturor, pentru problemele școlii și ale învățătorilor, ele rămân de multe ori numai dorinți, cari nu se pot realiza, dacă nu ne stau la bază și alte mijloace de ordin material. Ori ca scop își are mijloacele sale, și omul înțelept voind să ajungă ținta ce și-o pune în față, înainte de toate își dă seamă și își asigură mijloacele prin cari și cu cari își poate realiza scopul prefapt.

Prin hotărârea sorții și bunăvoința oamenilor de bine, am primit în folosință frumoasa instituție „Casa învățătorilor” din Cluj, care își va deschide porțile în viitor ca să ocrotască pe toți fiii de învățători, cari vor să-și îmbogățească capitalul lor moral și intelectual la înaltele școli din Cluj. Pe cât de însemnată este aceasta instituție pentru fericirea fiilor noștri, tocmai pe atât de mare trebuie să ne fie și grija și datoria ce avem de a păstra cu demnitate, de a conduce cu onestitate și cinste aceasta frumoasă instituție, pentru a ne face vrednici de înalta prețuire și de încrederea ce s'a pus în noi. Mijloacele noastre materiale sunt foarte modeste. Incepem activitatea noastră, așa zicând fără nimic, lipsiți de un fond material, mai mult sprijinindu-ne pe un fond moral.

Fondul „Gheorghe Lazar”, care este acum definitiv întemeiat și care susține aceasta instituție „Casa învățătorilor”, se va alimenta din 1% al lefei de bază care va fi plătit de fiecare învățător odată la an. — Statutele fondului mai prevăd și alte mijloace pentru augmentarea acestui fond. Se spune adecă în Cap III. Art. 4, că fondul „Gheorghe Lazar” se va mai alimenta și din 25% a veniturilor curate ale serbărilor școlare și cu adușii date sub instruirea și conducerea membrilor, adică a învățătorilor.

În baza acestora ordonăm:

1. Fiecare învățător român, titular ori ajutător, este obligat a da cu elevii săi ori adușii (tineretul) din comună cel puțină 2 serbări școlare, (teatru, serată, șezătoare, concert, producțiune) în cursul unui an și anume una în cursul iernii și alta primăvara. Din venitul curat al acestor producțiuni 75% se rețin pentru lipsurile școlii ce conduc, iar 25% (în baza §-lui mai sus citat al statutului „Fondului Gheorghe Lazar” al învățătorilor) se trimite casierului acestui fond, dl Petru Bura, Revizoratul școlar, Cluj.

1. Deodată cu trimiterea sumei provenită din cele 25%, a veniturilor curate fiecare învățător va face raport și președintelui secției județene, comunicându-i aceluia suma care a trimis-o și data. Preșidenții secțiilor vor ține evidență despre învățătorii cari au îndeplinit și cari n'au ascultat acest ordin și în fiecare an luna Septembrie vor face raport Comitetului Asociației, arătând într'un tablou pe cei ce au executat acest ordin și sumele trimise și arătând totodată și pe cei ce nu au executat acest ordin.

3. Comitetul Asociației va face în fiecare an o dare de seamă publică, arătând cu numele pe cei merituoși.

Cluj, 10 Ianuarie 1920.

Biroul Asociației:

G. Almășan,
secret. gen.

A. Pora,
preș. com. cens.

Traian Șuteu,
președinte.

CRONICA

Dorințe împlinite. După înmanuarea adresei, prin care ni-se aduce la cunoștință, că Ministerul Instrucțiunii din București, a aprobat propunerea Secretariatului de Instrucție din Cluj, în înțelesul căreia „Casa învățătorilor” din Cluj, se restituie învățătorilor, respective fondului „Gheorghe Lazar”, al acestora, sub impulsivitatea unui îndemn intern, o deputațiune de 8 membri ai Comitetului central al Asociației noastre, s'a prezentat la Domnul Secretar general al Instrucției Dr. Octavian Prie și prin rostul secretarului nostru general, i-a adus cele mai profunde mulțumite pentru sprijinirea cu atâta căldură a cauzei învățătorilor și pentru dragostea și interesul viu ce manifestă față de toate cauzele învățământului și ale învățătorilor. S'au făcut promisiuni solemne, că învățătoria română, va ști să recunoască aceasta bunăvoință a D-Sale și va manifesta aceasta mulțumită și recunoștință și cu fapta — atunci când i-se va îmbia ocaziunea. În răspunsul dat, Dl secretar general a spus, că a soluționat chestiunea „Casa învățătorilor” din Cluj, în favoarea învățătorilor, pentru că a fost călăuzit de sentimentul echității și dragosiei deosebite ce poartă pentru corpul învățătoresc, și că dorește, că aceasta învățătoria să aibă un punct de razim și cohesiune, dela care să pornească toată mișcarea învățătorilor în scopul consolidării școlii noastre românești menite a fi îndrumătoarea masei populare noastre în aceste vremuri de prefaceri sociale. Asignă învățătoria și pe viitor de tot sprijinul posibil și roagă pe învățătorii cari conduc Asociația, ca să îndemne pe toți colegii la muncă desinteresată — pentru a putea pune și aduce la stări normale învățământul nostru popular. Tot aci pomenim, că Biroul Asociației noastre s'a simțit dator a exprima deasemenea profundele sale mulțumite pentru restituirea „Casei învățătorilor” fondului „Gheorghe Lazar” al inv. și Dlui Ministru al Instrucției P. P. Negulescu, în textul unei telegrame.

Școlile normale. Din lipsa de loc publicarea memoriului în chestiunea reducerii anilor de studiu în școlile normale — vom începe-o, — în alt număr al organului nostru.

„Cultura Poporului” este numele unei societăți culturale, înființată în Cluj din inițiativa mai multor intelectuali, în frunte cu Universitatea. cu menirea de a propaga în toate straturile societății clujene, cultura românească. dragostea de ordine și de muncă, Duminecă în 2 Ianuarie 1921 s'a ținut a 10-a șezătoare culturală, cu care ocaziune Dl prof. universitar Stefanescu-Goangă, a vorbit despre „Munca intelectuală”. Tot cu aceasta ocaziune s'a inaugurat cinematograful acestei societăți, cu filmul care reprezintă vizita MM. LL. în Cluj. Activitatea acestei societăți va fi ajutată foarte mult prin acest mijloc al cinematografului, care ar fi bine să se introducă în toate orașele și chiar în satele noastre.

Congresul învățătorilor. Pentru 23 Ianuarie este convocat la Cluj congresul extraordinar al învățătorilor. În acest congres se vor stabili definitiv statutele fondului „Gheorghe Lazar” și ale „Casei învățătorilor” din Cluj, care s'a restituit corpului didactic, după cum este cunoscut tuturor. Modificarea statutelor alcătuite în congresul din vara trecută, ni-se cere prin ordinul Ministerului Instrucțiunii din București, care, restituind corpului didactic aceasta instituție, ne invită a asigura în statutele ce vom înainta spre aprobare, dreptul Universității din Cluj, de a conduce educația tinerilor din acest institut. — Învățătorii răspund cu toată dragostea acestei invitări, care însă nu alterează dreptul nostru de a conduce aceasta instituție, în conformitate cu dispozițiile cuprinse în statutele fondului „Gheorghe Lazar” și ale „Casei învățătorilor”. Tot acest congres va lua în dezbateri și chestiunea salarizării după unificare și va căuta să arate forurilor în drept, unele dispoziții, cari reclamă modificări și soluționări urgente.

CĂRȚI ȘI REVISTE

Toma Cocișu. Bucuria copiilor, mici povestiri ilustrate, foarte potrivite pentru bibliotecile școlare și pentru premii la diferite ocazii. Prețul 1 Leu 75 bani plus porto. Se pot procura la autor în Blaj.

„Lamara”. Anul II. No. 3, Decembrie 1920, cuprinzând diferite articole de literatură, artă, filozofie și pedagogie, între cari remarcăm studiul d-iei I. Nisipeanu care stabilește principiile călăuzitoare de predare în spiritul școlii active, cari trebuiesc avute în vedere la alcătuirea programei de studiu a școlilor primare, urbane și rurale.

„Cele Trei Crișuri” revistă de cultură. Anul II. No. 1—2, Oradea-Mare, având un conținut variat și bogat.

*****

POSTA REDACȚIEI

D-ului P. O. Când și când vom da și câte o schiță reușită ori câte o poezie frumoasă. Tănuite-ne!

D-ului I. M. Cred că am aduce un mare serviciu cititorilor noștri publicând lecții practice din diferitele obiecte de învățământ, ales pentru învățătorii-ajutori. De aceea vom da la loc de frunte astfel de lucrări. Așteptăm.

Mai multora. Noi trimitem revista regulat tuturor învățătorilor cari și-au achitat abonamentul. La fiecare a-dresă se scrie comuna, ultima poșta și județul. Dacă nu o primiți nici așa, nu purtăm vina. Reclamați la poșta.

*****

Abonamente achitate.

Au achitat întreg abonamentul pe 1 an următorii: D. Hancu, Cluj, Laura Vasiliu, Cluj, G. Almășan, Cluj, A. Mureșan, Cluj, Florica Bucur, Cluj, Institutul pentru surdo-muți, Cluj, I. Cotoiu, Sângeorz, I. E. Butnariu, Archiad.

Pe jumătate de an următorii:

I. Măghiar, Mociu, G. Tilinca, Cluj, G. Oltean, Cluj, P. Bura, Cluj, V. Chiutoan, Cluj, I. Mureșian, Borșa, I. Corpodean, Jucul-de-sus, I. V. Pop, Șermașul-mare, Maria Dobre, Cluj, I. Anghelii, Cluj, I. Biți, Someșfalău, L. Olosuteanu, Mănăsturul-ung, Maria Lazar, Cluj, I. Pescariu, Cluj, B. Porușiu, Cluj, R. Giurgiu, Aruncuța, Etelka Szabó, Cluj, Paula Kemény, Cluj, E. Trimie, Cluj, I. Iscu, Cluj, Cornelia Oana, Cluj, Mitica Codrescu, Cluj, Const. Iencica, Cluj, Alex. Ghiurițan, Jimborul-mare, I. Cioca, Tic, I. Fechete, Zutor, G. Pop, Drag, V. Dumitras, Sănmihaili-deșert, L. Terec, Hida, V. Nossa, Hida, M. Pop, Felcac, A. Abui, Cluj, Aug. Pop, Buda-veche, I. Sturza, Deuș, N. Popa, Cluj, Ana Marinca, Someșfalău, I. Bercan, Geaca, A. Simu, Frata de câmpie, O. Rus, Bonțida, Alex. Filipan, Coruș, I. Pop, Aghires, I. Costea, Cojocna, Dr. G. Vili, Cluj, N. Pop, Huedin, A. Ilieșiu, Huedin, A. Danciu, Bercia, I. Runcu, Apahida, I. Morcan, Apahida, I. Begecian, Jucul-de-jos, T. Runcu, Corpade, L. Pop, Fildul-de-jos, G. Lung, Fildul-de-mijloc, T. Lungu Hodiș, I. Pop, Feneșul-săseșc, I. Galiș, Cuzăpliac, A. Contraș, Măriașul-lung, Vasile Costea, Gilău, I. Hațiegan, Așchileul-mare, I. German Sămbătelec, Maria Orăștian, Sărmașul-mare, A. Vicu, Tagul-mare, G. Bugsa, Așchileul-uic, Z. Blaga, Boos, I. Rus, Dâmb, E. Porușiu, Aiton, I. Moldovan, Ugruț, Maria Costea, Cluj, Virgil Tămășan, Nădășel, I. Colceriu, Topa-deșartă, I. Morariu, Bratfalău, A. Denian, Uifalău, V. Dobre, Vălcău, V. Man, Hrastăș, A. Dorgo, Băița, Alex. Moga, Cozma, Virginia Bal, Cojocna, P. Brudașcă, Pociu, N. Solomon, Egeriște, Valeria Trif, Cojocna, G. Dordai, Aiton, E. Miclea, Pata, Aug. Bighian, Ormenișul-de-câmpie, Cornelia Șerban, Gălău, Iulia Orosfăian, Rediu, Emil Necrilescu, Giurfalău, G. Stefu, Valasut, T. Codor, Cara, P. Nica, Cluj (10 Lei), G. Prodan, Someșfalău, Gregoriu Bolboacă, Rediu, A. Bădocan, Borșa, V. Vescan.

Cens.: A. Pora.

D-nii învățători
sunt rugați să binevoiască a cer-
ceta **Librăria Anca, fiindcă:**

TOATA LUMEA ȘTIE

că numai la
LIBRĂRIA
A. ANCA

Cluj, Piața Unirii
Nr. 32 se află tot
sozial de cărți bune
de citit cât și de
școală. Revizuite de
scris, tipărituri ad-
vocate și preo-
tești etc. etc. >>

Tipografia
A. ANCA

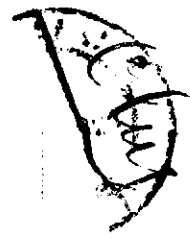
deasemenea prime-
ște orice lucrări a-
parținătoare acestei
branșe cu prețuri
foarte moderate, e-
xecută prompt, fiind

una dintre cele mai mari tipo-
grafii din țară aranjată după
cerințele cele mai moderne.

CEL MAI IEFTIN IZVOR DE
CUMPĂRARE DIN ÎNTREG

***** **ARDEALUL** *****

Revista „Învățătorul” Cluj.

Handwritten signature or note in the bottom right corner, possibly reading "Revista 'Învățătorul' Cluj" or similar, written in a cursive script.